

42 לְפָנָיו בְּרִנָּה, וְהִינּוּ, שֶׁהֵם עֲבֹדַת ה' בְּאֹפֶן שֶׁל 'שִׁמְחָה' וְעֲבֹדַת
 43 ה' בְּאֹפֶן שֶׁל 'רִינָה' בְּמִקְוֹמוֹת שׁוֹנִים, כְּמוֹבֵן מִכֶּךָ שֶׁבְּנוֹגַע
 44 לְ"שִׁמְחָה" נֶאֱמַר "עֲבְדוּ אֶת ה'" (סְתֵם), מְבַלֵּי לְפֶרֶט הֵיכֵן
 45 לְעֲבוֹדָת אֵת ה', הֵינּוּ עֲעֲבֹדַת ה' בְּאֹפֶן שֶׁל 'שִׁמְחָה' הֵיא בְּכָל מְקוֹם.
 46 וְאֵלּוּ בְּנוֹגַע לְ"רִנָּה" נֶאֱמַר
 47 "בְּאוֹ לְפָנָיו", לְפָנָיו דִּיקָא
 48 וְהַכְּתוּב מְדִיק וְאוֹמֵר 'לְפָנָיו' הַהוֹרֹת
 49 שְׁמִדוּבֵר דְּוֹקָא כְּשֶׁמִּצְאִים 'לְפָנָיו',
 50 לְפָנָיו ה', וְכִמּוֹ הַחֲלוּקִים שְׁבִין
 51 'שִׁמְחָה' וְרִינָה' בְּנוֹגַע לְזִמְן, הֵינּוּ
 52 שִׁישְׁנו זְמַן מִיּוֹד לְשִׁמְחָה' וְזִמְן
 53 מִיּוֹד לְרִינָה' כְּפִ"ל מִמְּאָמֵר
 54 הַזֶּהֱר "רִנָּא בְּרַמְשָׁא,
 55 וְשִׁמְחָה בְּצִפְרָא" שׁוֹמֵן הַרִינָה
 56 הוּא דְּוֹקָא בְּלִילָה וְזִמְן הַשִּׁמְחָה הוּא
 57 דְּוֹקָא בְּיוֹם. וְעַל-פִּי-זֶה, לְאוֹר
 58 הַמְּבֹאֵר שֶׁהֵם שְׁנֵי עֲנִינִים שׁוֹנִים הֵנָּה
 59 גַּם כְּפֶאֱשֶׁר הַכְּתוּב רוֹצֵה לֹמַר
 60 שְׂאֲצֵל "בֵּת צִיּוֹן" צְרִיכִים
 61 לְהִיּוֹת שְׁנֵי אוֹפְנֵי עֲבוּדָה
 62 הַנִּ"ל וְלֹא דִי בְּאֶחָד מֵהֶם. וְלִכֵּן
 63 הַכְּתוּב מְזַכֵּיר גַּם רִינָה וְגַם שִׁמְחָה,
 64 הִהוּ-לִיָּה לְמִימֵר הֵיחָ לֹו לְפִסְק
 65 לֹוֹמֵר זֹאת בְּאֹפֶן שִׁיְהִיָּה נֶפֶךְ
 66 הַחֲלוּקִים שְׁבִינִיָּהֶם, עַל-יְדֵי-זֶה
 67 שְׂפִסְקִים בֵּין "רִנָּה"
 68 לְ"שִׁמְחָה", וְיֹאמֵר "רִנָּה בֵּת
 69 צִיּוֹן וְשִׁמְחָה" וְכִן הֵיחָ בְּרוּר שֶׁאֵכֵן
 70 רִינָה וְשִׁמְחָה הֵם עֲנִינִים שׁוֹנִים
 71 שְׂשִׁיכִים לִזְמַנִּים שׁוֹנִים, וְלִמָּה
 72 נֶאֱמַר "רִנָּה וְשִׁמְחָה", לְלֹא
 73 הַפִּסְקִים בֵּינֵיהֶם אֵלֶּא בְּסִמְכוּת זֶה
 74 לֹוֹ (וְאֵף שְׂנֶאֱמַר "רִנָּה
 75 וְשִׁמְחָה", בְּתוֹסְפֵת ו', וְלֹא
 76 נֶאֱמַר רִנָּה-שְׁמָחָה לֹו) שְׂשִׁיכֹולָה
 77 לְהִיּוֹת ו' ה' מוֹסִיפָה אוֹ ו'
 78 ה' מְפִסְקָה, וְאֵם כֵּן הֵיחָ נִיתֵן
 79 לְיִישׁ אֵת הַקּוּשִׁיא בְּכֶךָ שִׁישׁ אִיזָה
 80 שְׁהוּא הַפִּסְקִים בְּכְתוּב בֵּין שְׁנֵי עֲנִינִים,
 81 אֲבָל בְּתִירוּחַ זֶה לֹא דִי כִי הִרִי זֶה
 82 הִרִי שְׁבִין יְרִנָּה לְשִׁמְחָה מוֹרָה רִק

1 נֶאֱמַר בְּנִבְאוֹת זְכַרְיָה, וְזֶה הַפִּסְקִים הַפּוֹתַח אֵת הַהַפְטָרָה שֶׁל שַׁבַּת חֲנוּכָה,
 2 הַקְּרוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹמֵר לְבֵנֵי יִשְׂרָאֵל:
 3 רִנָּה וְשִׁמְחָה בֵּת צִיּוֹן¹, וְנִתְבָּאֵר לְעִילָה² בְּמֵאמֵר דִּיבּוּר-הַמְּתַחֵל 'רִנָּה
 4 וְשִׁמְחָה' שְׁנֵאמֵר בְּשַׁבַּת פְּרִשְׁת וְיִשָּׁב, שַׁבַּת חֲנוּכָה, שְׁנָה זֹו, תִּשְׁ"ל (יֹוצֵא לְאוֹר,
 5 עַם בִּיאור בְּדֶרֶךְ אִפְשֵׁר בִּדְבַר מַלְכוּת'
 6 לְשַׁבַּת פְּרִשְׁת וְיִשָּׁב) הַדִּיקָה הַשְּׂאֵלָה
 7 הַנּוֹבֵעַת מְדִיק הַלְשׁוֹן בְּכְתוּב זֶה
 8 [מְדִירוּשֵׁי מֵאמְרֵי הַחֲסִידוֹת שֶׁל
 9 רַבְּנֵי הַזֶּקֶן בְּעַל הַגְּאֻלָּה
 10 הַשְּׂמִיחָה, שִׁיעָא מֵאמֵר בִּי"ט כִּסְלוֹ
 11 (תַּקְנִי"ט), וְכַתּוּסְפֵת בְּאוֹרִים
 12 הַעֲרוֹת וְקִצּוּרִים סִיכּוּמִים קִצּוּרִים
 13 בְּשִׁעְרֵי אוֹרָה' לְאֲדַמּוּר
 14 הַאֲמִצְעֵי בְּנוֹ שֶׁל אֲדַמּוּר הַזֶּקֶן
 15 וְכִיאוֹר הַתּוֹרָה' לְהִצְמַח
 16 צְדִק' נִכְדוֹ שֶׁל אֲדַמּוּר הַזֶּקֶן, וְכֵן
 17 בְּדִירוּשֵׁי מֵאמְרֵי הַחֲסִידוֹת שֶׁל
 18 רַבּוֹתֵינוּ נְשִׂאֵינוּ אֲדַמּוּרֵי חֲבִ"ד
 19 שְׂלֵאֲחֲרֵי-זֶה שְׁכּוּרוֹת הַכּאִים, עַד
 20 לְכִ"ק מו"ח כְּבוֹד קְרוֹשֵׁת מוּרִי
 21 וְחִמֵי אֲדַמּוּרֵי הַרִי"צ], וְהַדִּיקָה
 22 הוּא מֵהֵי הַסִּיבָה שְׂפִאן נֶקְרָאִים
 23 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם "בֵּת צִיּוֹן"
 24 דְּוֹקָא³ וְלֹא בְּתוֹרָה אַחֵר?
 25 וְגַם הַדִּיקָה הַשְּׂאֵלָה בְּתַחֲלַת
 26 הַכְּתוּב, עַל הַמִּילִים "רִנָּה
 27 וְשִׁמְחָה"⁴, שְׁשִׁנֵי הַעֲנִינִים
 28 "רִנָּה וְשִׁמְחָה" הֵם אֲמוּרִים כֹּאן
 29 בְּסִמְכוּת זֶה לְזֶה, וְלִכְאוֹרָה
 30 הַדְּבַר מִלְמַד שֶׁהֵם שְׂשִׁיכִים זֶה לְזֶה בְּהַ
 31 בְּשִׁעְרֵי שְׂשִׁנֵי הַפִּסְקִים הַמְּבֹאֵר
 32 בְּהִירָה⁵ שְׂ"רִנָּא לְשׁוֹן רִינָה
 33 בְּרַמְשָׁא בְּלִילָה וְשִׁמְחָה בְּצִפְרָא
 34 בְּיוֹם", הֵינּוּ שְׂרִינָה וְשִׁמְחָה אִינִים
 35 שְׂשִׁיכִים זֶה לְזֶה אֵלֶּא הֵם דְּבָרִים שׁוֹנִים
 36 זֶה מִזֶּה לְפִי שֶׁהֵם שְׁנֵי אוֹפְנֵי
 37 עֲבוּדָה כִי הַכּוּוֹנָה לְשְׁנֵי אוֹפְנִים
 38 שׁוֹנִים בְּעֲבֹדַת ה', וְכְמוֹבֵן הַעֲבוּדָה
 39 שְׂרִינָה' וְשִׁמְחָה' הֵם עֲנִינִים שׁוֹנִים
 40 מְוַכַּח גַּם מִמָּה שְׂכְּתוּב⁶ בְּתַחֲלִים
 41 "עֲבְדוּ אֶת ה' בְּשִׁמְחָה, בְּאוֹ

בס"ד. אור ליום ג' פרשת מקץ, נר חמישי דחנוכה, ה'תש"ל (הנחה בלתי מוגה)

(1 זְכַרְיָה ב', יד. - מֵאמֵר זֶה הוּא הַמִּשְׁךְ לְמֵאמֵר שֶׁלְּפָנָיו. (2 ד"ה רִנָּה וְשִׁמְחָה ד"פ וְיִשָּׁב, שַׁבַּת חֲנוּכָה. (3 תו"א מִקֶּץ לֹו, א וְאֵילֶךְ. שְׁעָרֵי אוֹרָה כְּד, ב וְאֵילֶךְ. לְב, ב וְאֵילֶךְ. אוֹה"ת חֲנוּכָה שִׁיג, ב וְאֵילֶךְ. שֵׁם שִׁיח, ב. (4 רָאָה גַם תו"א שֵׁם סַע"ד וְאֵילֶךְ. שְׁעָרֵי אוֹרָה כֵּט, א. (5 ח"א רַכְט, ב. (6 תַּחֲלִים ק, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׂאִינָם דָּבָר אֶחָד, אֲלֵא שְׁנֵי דְבָרִים, אַבְל אַף־עַל־פִּי־כֶן
 2 הָרִי הֵם בָּאִים בְּיַחַד, לֵאלֹא הִפְסֵק וְעַדִּין צָרִיךְ בִּיאור מִדּוּעַ שְׁנֵי
 3 עֲנִינִים שׁוֹנִים בָּאִים יַחַד כִּאלֹו הִיָּה מְדוּבָר בְּדָבָר אֶחָד)?
 4 (ב) וּמִבְּאֵר בְּזֶה בְּדְרוּשֵׁי מֵאֵמֶרֶת הַחֲסִידוֹת שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ נִשְׂאִינֹו
 5 (הַחֵל מְדְרוּשֵׁי רַבֵּנוּ הִזְקֵן
 6 בְּעַל הַגְּאֻלָּה וְהַשְּׂמִיחָה⁷ שֶׁל
 7 "ט כסלו), שְׁבַדְרָךְ כָּלֵל
 8 נִקְרָאִים יִשְׂרָאֵל רַק בְּשֵׁם
 9 "צִיּוֹן" (וְלֹא "בֵּת צִיּוֹן"),
 10 כְּמוֹ שְׁכַתּוּב⁸ בְּנִבְאוֹת יִשְׁעִיָּה
 11 "לֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי אֲתָה",
 12 אֲלֵא שְׁזָהוּ שְׁבֵנֵי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים
 13 צִיּוֹן כַּאֲשֶׁר יִשְׁנֹו אֲצֻלָּם עֲנִין
 14 לְמוֹד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת,
 15 שְׁזָהוּ מָה שְׁכַתּוּב בְּפִסּוּק זֶה
 16 לְפָנַי "לֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי
 17 אֲתָה", "לִנְטַע שְׁמִים וְלִיִּסֵּד
 18 אֶרֶץ" (וְאַחֲרֵיכֶן מְסִים
 19 "וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי אֲתָה").
 20 וּמִמִּשְׁךְ מִבָּאָר כִּיזֵּד לְנִטּוּעַ שְׁמִים
 21 וְלִיִּסוּד אֶרֶץ נִדְרֵשׁ עַל לִימוּד הַתּוֹרָה
 22 וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת דְּהִנְיָה, הַקִּיּוּם שֶׁל
 23 "שְׁמִים וְאֶרֶץ" (שׁוֹ מִשְׁמַעוֹת
 24 הַכְּתוּב "לִנְטַע שְׁמִים וְלִיִּסֵּד
 25 אֶרֶץ") הוּא עַל־יְדִיָּה שְׁבָנֵי
 26 יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בְּתוֹרָה,
 27 כַּאֲשֶׁר כְּמוֹב בְּזֵהר⁹
 28 "קוֹדֶשׁ־אֶרֶץ־הוּא אֶסְתַּפֵּל
 29 בְּאֹרֵיתָא וּבְרָא עֲלֵמָא, הַקְדוּשׁ־
 30 בּוּרְךָ־הוּא הַבֵּיט בְּתוֹרָה וּבְרָא אֵת
 31 הָעוֹלָם (כְּנִבְנָא הַמְבִיט בְּתַכְנִיּוֹת בְּנִיָּה
 32 וּבּוֹנֵה לְפִי הַתְּכַנִּיּוֹת) וּבְרַנְשׁ עֵסִיק
 33 בְּאֹרֵיתָא וּמְקִים עֲלֵמָא וּבֵן
 34 אָדָם עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּמְקִים אֵת
 35 הָעוֹלָם", שְׁזָהוּ עֲנִין "לִנְטַע
 36 שְׁמִים וְלִיִּסֵּד אֶרֶץ" לְקִיּוּם אֵת
 37 הַשְּׁמִים וְאֵת הָאֶרֶץ בְּעִבּוּדָתָם
 38 הַרוּחָנִית שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַעוֹבְדִים אֵת
 39 הַשְּׁעוֹסְקִים בְּתוֹרָה־שְׁבַכְתָּב
 40 וְתוֹרָה־שְׁבַע־לִפְנֵי, כְּמִבְּאֵר
 41 בְּתוֹרָה אֹרֶךְ לְאֵדְמוּרֵי הַזְקֵן

בתחלתו¹⁰ בענין הפירוש הפנימי של הכתוב בישעיהו "השמים
 כסאי והארץ הדם רגלי"¹¹, ש"שמים וארץ" קאי מכוונים
 על תורה־שבכתב ותורה־שבפעל־פה. ועוד פרוש¹²,
 ש"השמים כסאי" ("לנטע שמים") קאי מכוון על למוד
 התורה, ו"הארץ הדם רגלי"
 ("וליסד ארץ") קאי מכוון על
 קיום המצוות, פי מעשה
 המצוות שהוא פעולות מעשיות עם
 דברים גשמיים קשור עם עניני
 הארץ דברים גשמיים ארציים, מה־
 שאין־כן התורה שמהותה היא
 רוחנית, עליה נאמר¹³ בנבואת
 ירמיהו "הלא פה דברי באש",
 ואומרים חכמינו ז"ל בגמרא "מה
 אש אינו מקבל טמאה, פך
 דברי תורה" כו'¹⁴, אינם
 מקבלים טומאה וגם הטמא לומד תורה
 (ובלשון הגמרא: "תניא ר' יהודה בן
 בתירא היה אומר, אין דברי תורה
 מקבלין טומאה, מעשה בתלמיד אחד
 שהיה מגמגם למעלה מרבי יהודה בן
 בתירא, אמר ליה בני פתח פיו ויאירו
 דברין שאין דברי תורה מקבלין
 טומאה, שנאמר הלא כה דברי כאש
 נאם ה', מה אש אינו מקבל טומאה אף
 דברי תורה אינן מקבלין טומאה"),
 וגם בנוסף לכך התורה נקראת גם
 "לחם מן השמים"¹⁵, דבר
 שמדגיש יותר את הקשר של התורה
 לשמים והינו, שגם בהיותה
 בדרגה כזו שנקראת בשם
 "לחם", גם כשהתורה יורדת
 משרשה ומקורה העליון ובאה למטה
 וחודרת באדם כמו לחם ומזון הרי
 זה עדיין "לחם מן השמים",
 בדגמת המן שאכלו בני ישראל
 במדבר ונקרא כך לחם מן השמים
 שאין בו, במן, בשונה מלחם רגיל,
 לחם מן הארץ, פסלת¹⁶. וזהו
 "לנטע שמים וליסד ארץ,"
 1 מורה רק שאינם דבר אחד, אלא שני דברים,
 2 אבל אף־על־פי־כן הרי הם באים ביחד, ללא
 3 הפסק).
 4 (ב) ומבאר בזה בדרושי רבותינו נשיאינו
 5 (החל מדרושי רבנו הזקן בעל
 6 הגאולה והשמיחה⁷), שבדרך כלל נקראים ישראל
 7 רק בשם "ציון" (ולא "בת ציון"), כמו שכתוב⁸
 8 "לאמר לציון עמי אתה", אלא שזהו כאשר
 9 ישנו אצלם ענין למוד התורה וקיום המצוות,
 10 שזהו מה שכתוב בפסוק לפני "לאמר לציון
 11 עמי אתה", "לנטע שמים וליסד ארץ" (ואחר־
 12 כן מסיים "ולאמר לציון עמי אתה"). דהנה,
 13 הקיום של "שמים וארץ" ("לנטע שמים וליסד
 14 ארץ") הוא על־ידי־זה שבני ישראל עוסקים
 15 בתורה, כדאיתא בזהר⁹ "קודש־ארץ־הוא
 16 אסתפל באורייתא וברא עלמא, וברנש עסיק
 17 באורייתא ומקים עלמא", שזהו ענין "לנטע
 18 שמים וליסד ארץ" בעבודתם של ישראל,
 19 שעוסקים בתורה־שבכתב ותורה־שבפעל־פה,
 20 כמבאר ב'תורה אור' בתחלתו¹⁰ בענין "השמים
 21 כסאי והארץ הדם רגלי"¹¹, ש"שמים וארץ"
 22 קאי על תורה־שבכתב ותורה־שבפעל־פה. ועוד
 23 פרוש¹², ש"השמים כסאי" ("לנטע שמים") קאי
 24 על למוד התורה, ו"הארץ הדם רגלי" ("וליסד
 25 ארץ") קאי על קיום המצוות, פי מעשה המצוות
 26 קשור עם עניני הארץ, מה־שאין־כן התורה,
 27 עליה נאמר¹³ "הלא פה דברי באש", "מה אש
 28 אינו מקבל טמאה, פך דברי תורה" כו'¹⁴, וגם
 29 נקראת "לחם מן השמים"¹⁵, והינו, שגם
 30 בהיותה בדרגה כזו שנקראת בשם "לחם", הרי
 31 זה "לחם מן השמים", בדגמת המן שאין בו פסלת¹⁶. וזהו "לנטע שמים

(7) תו"א שם לו, סע"ב ואילך. שערי אורה לא, א ואילך. (8) ישע"י נא, טז. ירושלמי תענית פ"ד סוף ה"ב. (9) ח"ב קסא, סע"א ואילך. (10) בראשית א, ג. (11) ישע"י סו, א. (12) תו"א שם. (13) ירמ"י כג, כט. (14) ברכות כב, א. (15) ראה תורת חיים, בשלח ריא, א ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי, האזינו ע' א'רכד. (16) ראה יומא עה, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי אֲתָהּ, שְׁכַפְּשֵׁר עֲבוֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 2 בְּלִמּוֹד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת ("לְנִטֵעַ שְׁמַיִם לִימּוֹד הַתּוֹרָה
 3 שְׁנִקְרָאת שָׁמַיִם וְלִיִּסַד אֶרֶץ") קִיּוּם הַמִּצְוֹת בְּפִעּוּלוֹת גְּשֵׁמִיּוֹת וּמִגַּע עִם
 4 דְּבָרִים אֲרִיצִים) הִיא בְּשִׁלְמוֹתָהּ, אֲזַי נִקְרָאִים בְּשֵׁם "צִיּוֹן",
 5 מְלִשׁוֹן סִימָן (עַל אֱלֻקוֹת) 17,
 6 שֶׁהֵם בְּטֵלִים לֵאלֻלוֹת וְכָל מִצִּיאוֹתָם
 7 אֵינָה אֵלָּא צִיּוֹן רִסְיָמָן לְמִצִּיאוֹת
 8 הָאֻלּוֹקוֹת שֶׁ"כָּל רוֹאֵיהֶם
 9 יִפְרִירוּם" גו' 18 כֹּל הַרוּאָה אוֹתָם
 10 רוּאָה בָּהֶם מִיֵּד שֶׁהֵם צִיּוֹן רִסְיָמָן
 11 לֵאלֻלוֹת.
 12 אָמְנָם, כַּאֲשֶׁר "מִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ
 13 גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ" 19, 'חֲטָא'
 14 מְלִשׁוֹן חֲסָרוֹן 20, הֵינּוּ, שְׁחָסַר בְּעֲבוּדָה ד' לְנִטֵעַ
 15 בְּעֲבוּדָה ד' לְנִטֵעַ שְׁמַיִם
 16 וְלִיִּסַד אֶרֶץ", כִּי לִימּוֹד הַתּוֹרָה
 17 וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת אֵינָנו בְּשִׁלְמוֹת כְּפִי
 18 שְׁהִיָּה בּוֹמָן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קִיּוּם,
 19 הֵנָּה בְּמָקוֹם לְהִקְרָא בְּשֵׁם
 20 "צִיּוֹן", נִקְרָאִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 21 בְּשֵׁם "בֵּת צִיּוֹן" כִּי בְּמִצַּב הַזֶּה
 22 אֵינָם רְאוּיִים לְתוֹרַת צִיּוֹן עֲצֻמוֹ.
 23 אָךְ אֲמַנָּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים בֵּת
 24 צִיּוֹן כַּאֲשֶׁר הֵם בְּמִצַּב רוּחָנִי יִרְדוּ,
 25 וְלִכְאוּרָה בְּמִצַּב זֶה אֵין מָקוֹם לִרְנֵי
 26 וְשִׂמְחָה, אֲבָל עַל זֶה דוּקָא נֶאֱמַר
 27 רְנֵי וְשִׂמְחֵי בֵּת צִיּוֹן",
 28 שְׂדוּקָא בּוֹמָן הַגְּלוּת, כְּשִׁבְנֵי
 29 יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים בְּשֵׁם "בֵּת
 30 צִיּוֹן", הָרִי לְמִירוֹת הִירִידָה אֲזַי
 31 יְכוּלָה לְהִיּוֹת עֲבוּדָתָם בְּאִפְסָן
 32 ד' רְנֵי וְשִׂמְחֵי בֵּית צִיּוֹן כְּפִי שִׂרְנֵי
 33 וְשִׂמְחֵי שְׂבִיחוֹתָם הֵם שְׁנֵי דְבָרִים
 34 שׁוֹנִים, וְבוֹמָנִים שׁוֹנִים, מִתְּחַבְּרִים יָחַד
 35 וְכִפֵּי שִׂמְשִׁיךְ וּמְבָרָא.
 36 וְהִעֲנִין בְּזֶה, דְּהֵנָּה בּוֹמָן
 37 שְׁבִיטֵי-הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קִיּוּם
 38 (שְׂאֵז נִקְרָאִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם "צִיּוֹן"), הֵיּוּ כָּל הָעֲנִינִים שֶׁ
 39 עֲבוּדַת ה' בְּסִדְר מְסִדְר כְּפִי שְׂרָאוּי וְנִכְּנָן וְכָל דְּרָךְ וְצוּרָה בְּעֲבוּדַת ה'
 40 מִיּוֹחַדָּת כְּפִנֵי עֲצֻמָּה וִישׁ לָהּ אֵת הַזְּמַן הַמִּיּוֹחַד לָהּ. מֵה-שְׂאֵי־בֵּן בּוֹמָן
 41 הַגְּלוּת (שְׂאֵז נִקְרָאִים בְּשֵׁם "בֵּת צִיּוֹן"), אֲזַי לֹא שִׁדְּ עֲנִין

שֶׁל סְדָרִים, כִּי כָּלֹת מְעַמְד וּמִצַּב הַגְּלוּת הוּא בְּאִפְסָן שֶׁל
 בְּלִבּוֹל הַסְּדָרִים, שְׁהָרִי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל צָרִיף
 לְהִיּוֹת לוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם מִצְוֹת כְּדָבְעֵי, אָבָל
 20 מְפַנֵּי גִדְל הַמִּצְוָקָה וְהַצָּרָה וְהַשְׁבִּיחָה, "יִצְרוּ
 21 תְּקוּפוֹ" 21, וּבְגִלְלָה זֶה חֲסַר אֶצְלוֹ כו', וְנַעֲשֶׂה
 22 אֶצְלוֹ בְּלִבּוֹל הַסְּדָרִים. וְלָכֵן נַעֲשֶׂה גַם בְּלִבּוֹל
 23 בְּעֲבוּדָה לְתַקֵּן זֹאת, "אֵת זֶה לְעַמַּת זֶה" גו' 22,
 24 שְׂאֵי־בֵּן הַחֲלוּק שֶׁל זְמַן וּמְקוֹם, שְׁזָהוּ הַחֲלוּק
 25 בֵּין "רְנֵי וְשִׂמְחֵי" לְ"שְׂמִיחָה בְּצַפְרָא", וְהַחֲלוּק
 26 בֵּין "עֲבָדוֹ אֵת ה' בְּשִׂמְחָה" (בְּכָל מְקוֹם) לְ"בָאוּ
 27 לְמָקוֹם מְסוּיִים וְלִזְמַן מְסוּיִים, הָרִי בְּמִצַּב זֶה אֵין אֵת הַחֲלוּק הַהֲבִדֵּל שֶׁל
 28 זְמַן וּמְקוֹם, שְׁזָהוּ הַחֲלוּק בֵּין "רְנֵי וְשִׂמְחֵי" לְ"שְׂמִיחָה בְּצַפְרָא" בְּלִילָה דוּקָא
 29 לְ"שְׂמִיחָה בְּצַפְרָא" בְּיוֹם דוּקָא, שְׁהוּא הַחֲלוּק מִבְּחִינַת הַזְּמַן
 30 וְהַחֲלוּק בֵּין "עֲבָדוֹ אֵת ה' בְּשִׂמְחָה" (בְּכָל מְקוֹם) לְ"בָאוּ

17) ראה גם לקו"ת דברים א, סע"ב. 18) ע"פ ישע"י סה, כג. 19) בתפילת מוסף דיו"ט. 20) ראה מלכים"א א, כא ובפירוש"י שם. לקו"ת מטות פב, א. נצבים נא, א. ספר המאמרים תרצ"א ע' שיח ואילך. 21) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב. 22) קהלת ז, יד. וראה תניא רפ"ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לְפָנָיו (דִּיקָא) בְּרַנְנָה שׁוּוֹהוּ הַחִילוּק מִבְּחִינַת הַמְּקוֹם, אֲלֵא בּוֹמֵן שׁוּל
2 בְּלִבּוֹל הַסְּדָרִים נַעֲשֶׂה "רְנִי וְשִׁמְחִי" בְּמְקוֹם אֶחָד וּבְזִמְן אֶחָד,
3 וְאֶפִּילוּ בְּכַת אַחַת כִּךְ שְׁנֵי הַעֲנִינִים הַשּׁוֹנִים מֵאֶחָדִים לְדַבֵּר אֶחָד,
4 שְׁלֹכֵן נֶאֱמַר "רְנִי וְשִׁמְחִי" לְלֵא הַפֶּסֶק בֵּינֵתִים (וְעַד שְׁגָם
5 הו' ד' וְשִׁמְחִי" הִיא ו'
6 הַמוֹסִיפָה וּמִחְבַּרְת וְלֵא ו'
7 הַמְּבִדִילָה וּמִפְּסִיקָה, כִּךְ שְׁהוּ בְּמִילָה
8 וְשִׁמְחִי" מִדְּגִישָׁה עוֹד יוֹתֵר שֶׁהַכּוּוֹנָה
9 לְרִנֵּי וְשִׁמְחִי יַחַד, בְּכַת אַחַת, כִּפִּי
10 שְׁמַצִּינִי בְּכִמְהָ מְקוֹמוֹת
11 בְּתוֹרָה שְׁהוּ מִחְבַּרְת).
12 (ג) וְהִנֵּה כְּלָלוֹת עֲנִינֵי הַתּוֹכֵן
13 הַכְּלָלִי שֶׁל הַגְּלוּת (שְׁאֵז
14 עֲבוֹדָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא
15 בְּאִפְּן ד' רְנִי וְשִׁמְחִי בַת
16 צִיּוֹן", כִּנְ"ל כְּמַבּוֹאֵר לַעִיל שְׁבוּמֵן
17 הַגּוֹלוֹת, כֹּאשֶׁר יִשְׁנֹו בְּלִבּוֹל הַסְּדָרִים
18 וְכֹאשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא נִקְרָאִים צִיּוֹן
19 אֲלֵא אַבְת צִיּוֹן, דּוּקָא אוֹ עֲבוֹדַת ה'
20 הִיא בְּאוֹפֵן שֶׁל רִנֵּי וְשִׁמְחִי בִּיחַד,
21 כְּעִנִּיךְ אֶחָד הַבֵּא בְּכַת אַחַת) מִתְּחִיל
22 מִגְּלוּת מִצְרַיִם, שְׁהִיא
23 הַהִתְחַלָּה וְהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁל כָּל
24 הַגְּלוּתִיּוֹת²³ שְׁהִיוּ אַחֲרֶיהָ וְנֶכֶן הוּא
25 בְּנוֹגַע לַעֲנִינֵי הַגְּלוּת,
26 שֶׁהַהִתְחַלָּה בְּנֵה הִיא בִּיצִיאַת
27 מִצְרַיִם שְׁהִיא הַתְּחִלָּה לְכָל הַגּוֹלוֹת
28 שְׁהִיוּ אַחֲרָיָה מִכֵּן. אֲלֵא שִׁישׁ
29 חִלוּק הַבְּדֵל בֵּין הַגְּלוּת מִשְׁאֵר
30 הַגְּלוּתִיּוֹת שְׁהִיא "גְּלוּת שְׁאִינָה
31 נִצְחִית אֲלֵא גְּלוּת שִׁישׁ אַחֲרֶיהָ
32 גְּלוּת נּוֹסֶפֶת", לְגַאֲלָה מִגְּלוּת
33 זֶה הַגּוֹלוֹת הָאֲחֻרֹנָה שְׁהִיא
34 בְּדִגְמַת הַגְּלוּת מִצְרַיִם,
35 שְׁהִיָּתָה בְּאוֹתָה שְׁעָה גְּלוּת
36 שְׁלֵמָה, שְׁנִתְבָּרְרוּ כָּל
37 הַנִּצְוּוֹת כּו', בְּמַהֲלֵךְ הַשְּׁנַיִם
38 הַרְּבוּת שְׁבֵנֵי יִשְׂרָאֵל הִיוּ בְּמִצְרַיִם הֵם
39 'בִּירוֹ' (הַפְּרִידוֹ אֶת הַטּוֹב מֵהַרֵּע)
40 וְתִקְּנוּ וְהַעֲלוּ לְקִדּוּשָׁה אֶת כָּל הַנִּצְוּוֹת
41 הָאֵלוֹקוֹת שְׁהִיוּ בְּמִצְרַיִם וְכִשְׁצִאוּ מִצְרַיִם לֹא נִשְׁאוּרוּ בְּהַ נִצְוּוֹת שְׁעִינֵן לֵא

תּוֹקְנוּ וְלֹא נִתְבָּרְרוּ כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב²⁴ בְּתוֹרָה לְגַבֵּי הַצִּיּוּי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְשֵׁאוֹל דְּבָרִים מִשְׁכְּנִיהֶם לְפָנֵי הַיְצִיאָה מִמִּצְרַיִם "וְנִצַּלְתֶּם אֶת מִצְרַיִם"
וְהַמְשֻׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל הַצִּיּוּי הִיא לְרוֹקֵן אֶת מִצְרַיִם מִנִּצְוּוֹת הַקְּדוּשָׁה
שְׁהִיוּ בְּהַ עַל יְדֵי בִירוֹד וְתִיקֵן כָּל הַנִּצְוּוֹת כּוֹלֵם [וְכִמְבָאֵר בְּכַתְבִּי
הָאֲרִיז"ל²⁵ בְּטַעַם הָאֶסּוֹר
לְחֹזֵר לְמִצְרַיִם, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב²⁶
לֹא תוֹסִיפוּ עוֹד עוֹלָם וְגו', שְׁזָהוּ לְפִי שְׁכַבְּר
הוֹצִיאֵו וְהַעֲלוּ מִשָּׁם אֶת כָּל
נִצְוּוֹת הַקְּדוּשָׁה וְלֹא נִשְׁאוּרוּ
בְּמִצְרַיִם נִצְוּוֹת שְׁצִירִים תִּיקֵן
וְבִירוֹד, וְאִין לְאֵדָם מִיִּשְׂרָאֵל
יְהוּדֵי לְכַשֵּׁל זְמַנּוֹ וְעֲנִינֵיו הַכּוּוֹת
וְהִיכּוֹלוֹת שֶׁל מְקוֹם שְׁאִין כּו'
עֲבוֹדַת הַבְּרוּרִים וְאִין כְּעֲבוֹדַתּוֹ
וּבְמַעֲשֵׂיו תוֹעֵלָה, וְעַד שְׁעִנֵּן זֶה
הָאֲזָהָרָה לֹא לְשׁוֹב לְמִצְרַיִם נַעֲשֶׂה
'לֵאוּ' מִן הַתּוֹרָה], וּמִמְנָה
מִיצִיאַת מִצְרַיִם שְׁכַמּוֹר נִחְשַׁבְת
גְּאוּלָּה שְׁלִימָה' כְּאוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יוֹצֵאֵי מִצְרַיִם לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה,
כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב²⁷ בְּתוֹרָה בְּחִילָת
צִיּוּי ה' לְמַשֶּׁה רַבִּינוּ לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם "בְּהוֹצִיאָךְ אֶת
הָעָם מִמִּצְרַיִם, תַּעֲבֹדוּן אֶת
הָאֱלֹקִים בְּקַבְּלַת הַתּוֹרָה עַל הָהָר
הַזֶּה" הַר סִינֵי. וְיִתִּירָה מְזָה, לֹא
זוֹ בְּלִבְדֵּי הַיְצִיאָה מִגּוֹלוֹת זוֹ דּוּמָה
לְיִצִּיאַת מִצְרַיִם (שִׁישׁ בְּהַ מַעֲלוֹת רְבוּת
עַל שֵׁאוֹר הַגּוֹלוֹת) אֲלֵא יִתֵּר עַל כֵּן
שֶׁהַגְּלוּתָה הַשְּׁלֵמָה מִגּוֹלוֹת זֶה,
יֵשׁ בְּהַ מַעֲלָה וְיִתְרוֹן אֶפִּילוּ
לְגַבֵּי גְּלוּת מִצְרַיִם, שְׁאֵף
שְׁהִיָּתָה יְצִיאַת מִצְרַיִם גְּלוּת
שְׁלֵמָה כִּנְ"ל, כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הַשְּׁלִימוּ אֶת כָּל בִּירוֹד וְתִיקֵן הַנִּצְוּוֹת
שְׁהִיוּ בְּמִצְרַיִם מְכַל-מְקוֹם לְמַעֲשֶׂה
הַנֵּה גַם לְאַחֲרֵי גְּלוּת מִצְרַיִם
הִיוּ עוֹד גְּלוּתִיּוֹת - שְׁאֵר
הַגְּלוּתִיּוֹת, הִינֵנו כָּל הַגּוֹלוּתִיּוֹת שְׁהִיוּ
מֵאוֹ יְצִיאַת מִצְרַיִם וְעַד הַנֵּה גַם

(23) ראה לקוטי תורה וספר הליקוטים להאריז"ל ר"פ תצא. ספר המאמרים תש"ט ע' 107. 24) שמות ג, כב. וראה תו"א וארא נו, סע"ד. 25) לקוטי תורה וספר הליקוטים שם. 26) בשלח יד, יג. רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ז. 27) שמות ג, יב. 28) ראה ב"ר פט"ז, ד. ספר המאמרים תש"ט שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

שמצד אחד יש כאן דגש חזק על המעלה והיתרון של הגאולה העתידה שהיו
 בה 'נפלאות' אפילו לגבי ה'נפלאות' שהיו ביציאת מצרים, מכל-מקום מצד
 שני הרי הכתוב אומר כי גם עננן 'אַרְאֵנוּ נִפְלְאוֹת' של הגאולה
 העתידה הוא "כִּימִי כִּמוֹ הַיָּמִים שֶׁל צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", הִינֵנו,
 שְׁעֵנֵינוּ הַגְּאֻלָּה הַעֲתִידָה הֵם
 בְּדַגְמַת הָעֲנִינִים שֶׁהָיוּ בְּיָמַי
 צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" וכאשר
 מדמים את הגאולה העתידה ליציאת
 מצרים הרי זה מדגיש את המעלה
 והיתרון של יציאת מצרים. וּמָזָה
 מוֹבֵן, שֶׁהָאִמּוֹר לְעִיל שְׁבֻזְמֵן
 הַגְּלוּת נַעֲשִׂית עֲבוֹדַתְּם שֶׁל
 יִשְׂרָאֵל בְּאֶפֶן בְּלִתי מִסְדֵּר,
 לְמַעַלָּה מִמְדִּידָה וְהַגְּבֻלָּה
 (שְׁלֹכֵן יְכוּל לְהִיּוֹת עֲנֵן רְנִי
 וְשִׁמְחִי" בַּיַּחַד כִּדְבַר אֶחָד וּבִבְת
 אַחַת, בְּאוֹתוֹ זְמוֹ), מִתְחִיל כְּכָר
 מַגְלוּת מִצְרַיִם שֶׁהִיא הַגְּלוּת
 הַרְשׁוּנָה, וְכִפִּי שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמְבַאֵר.
 (ד) וְהַעֲנֵן בְּזָה, כְּפִי שְׁמִדִּיק
 וְשׂוֹאֵל בְּדְרוּשֵׁי הַצִּמְחָה
 צְדָק³⁵, דְּלִכְאוּרָה אֵינּוּ מוֹבֵן
 גְּדֹל הָאֲרִיכוּת בַּתּוֹרָה בְּנוֹגֵעַ
 לְעֲנֵן "יוֹסֵף הַחֹרֵד
 מִצְרַיִמָּה"³⁶, תוֹךְ פִּירוּט כֹּל
 הַפְּרִטִים אֹדוֹת מְכִירַת יוֹסֵף וְכִיד
 הַגִּיעַ לְמִצְרַיִם (בִּפְרֶשֶׁת וְיִשָּׁב)
 וְהַסְפּוֹר אֹדוֹת חֲלוֹם פְּרַעֲה
 שֶׁגַּם הוּא מוֹפִיעַ בְּתוֹרָה בְּאֲרִיכוּת
 וּבִפִּירוּט (שְׁתֵּי פְעָמִים פֶּעַם אַחַת
 בְּתִיאֹר הַדְּבָרִים בַּעַת הַתְּרַחֲשׁוֹת
 וּפְעַם נֹסֶפֶת כֹּאשֶׁר פֶּרַעֲה מִסְפֵּר לְיוֹסֵף
 אֵת כֹּל הַפְּרִטִים שֶׁל שְׁנֵי הַחֲלוֹמוֹת
 שְׁלוֹ), וְעַד לְסַפּוֹר בְּפֶרֶשֶׁת
 הַשְּׁבוּעַ פֶּרֶשֶׁת מִקֵּץ (בַּחֲלָק
 הַשְּׁיָף לְיוֹם שְׁלִישִׁי, מִשְׁלִישִׁי
 עַד יְרִבְעִי גַר חֲמִישִׁי דַּחֲנֻכָּה
 הוּא הָעֵרֵב שְׁבוּ עֵרַכְתָּ הַתְּחוּעֵדוֹת בַּה
 נֹאמַר מֵאִמֶּר זֶה) אֹדוֹת שְׁלִישִׁית
 כְּמוֹ שְׁפָתוֹב³⁷ וְכַלְעֲרִידָה לֹא

1 שֵׁם מִצְרַיִם²⁸ [וּמְצִד זֶה מֵאַחַר שֶׁלְמַעֲשֶׂה גַם אַחֲרֵי גְאוּלַת מִצְרַיִם חֲזוֹר
 2 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְגַלוּת נַעֲשֶׂה גַם הַהֲתֵר לְחֹזֵר לְמִצְרַיִם
 3 לְפָרְקֵמְטָא²⁹, לְצִרְכֵי מִסְחָר כְּמִבְאָר בְּפוֹסְקִים³⁰ שְׁלֹכֵן מִצִּינוּ
 4 גְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם, מִצֵּד אֶחָד גְאוּלַת מִצְרַיִם הִתָּה גְאוּלָּה
 5 שְׁלִימָה אֲבָל מִצֵּד שְׁנֵי הַעוֹבְדָה שֶׁגַם
 6 אַחֲרֵי הִצִּיאָה מִמִּצְרַיִם יֵשׁ גְלוּת,
 7 מִלְמַדַת שֶׁלְמַעֲשֶׂה יִצִּיאַת מִצְרַיִם לֹא
 8 הִתָּה גְאוּלָּה שְׁלִימָה בְּתַכְלִית, וְלִכֵּן
 9 הַנְּסִיעָה לְמִצְרַיִם וְהַמְּגוּרִים בְּמִצְרַיִם,
 10 בְּתַנָּאִים מְסוּיָמִים, מוֹתֵרִים וְאֵין זֶה
 11 נִחְשָׁב לְדַבֵּר מִיּוֹתֵר וּבִישׁוּל זְמוֹן].
 12 מֵהַשְּׂאִי־כֵן הַגְּאֻלָּה מַגְלוּת
 13 זֶה, הַגְּלוּת הַנוֹכַחִית, תְּהִיָּה גְאֻלָּה
 14 שִׁיאִמְרוּ עָלֶיךָ "שִׁיר חֲדָשׁ"
 15 שְׁעֵדִיין לֹא נֹאמַר מְעוּלָם, כִּינֵן
 16 שֶׁתְּהִיָּה גְאוּלָּה קִימַת שְׁלֹא
 17 תַחֲדֵל לְהַתְקִיִם וְנִצְחִית גְאוּלָּה
 18 לְעוֹלָם שְׂאִין אַחֲרֶיךָ גְלוּת³¹
 19 נֹסֶפֶת.
 20 וְלִכֵּן, אֵף שֶׁ"מִזְפִּירִים יִצִּיאַת
 21 מִצְרַיִם לְיִמּוֹת הַמְּשִׁיחַ",
 22 וְאִפִּילוֹ לְאַחַר הַגְּאוּלָּה הַשְּׁלִימָה
 23 יִמְשִׁיכוּ לְקִיִּים אֵת הַצִּיּוּרֵי עַל זְכִירַת
 24 יִצִּיאַת מִצְרַיִם, אֵין לְמוֹד מִכָּאֵן עַל
 25 מַעֲלָה וְיִתְרוֹן בִּיִצִּיאַת מִצְרַיִם בִּיחַס
 26 לְיִמּוֹת הַמְּשִׁיחַ כִּי הֲרִי זֶה זְכוּרֵן
 27 יִצִּיאַת מִצְרַיִם בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ וְכִן
 28 בְּדֶרֶךְ טָפֵל בְּלִבְד³² לְגַבִּי הַעֵיֶקֶר
 29 וְהַגְּאֻלָּה הַעֲתִידָה שֶׁתְּהִיָּה גְאוּלָּה
 30 שְׁלִימָה בְּתַכְלִית, גְאוּלָּה נִצְחִית תְּהִיָּה
 31 הַעֵקֶר.
 32 וְזֶהוּ גַם מֵהַ שְׁפָתוֹב³³ בְּנִבְאוֹת
 33 מִיכָה, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְבַטֵּחַ לְבְנֵי
 34 יִשְׂרָאֵל אֹדוֹת הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה
 35 "כִּימִי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
 36 אַרְאֵנוּ נִפְלְאוֹת", הִינֵנו,
 37 שְׁבִנְגְאֻלָּה הַעֲתִידָה-לְבֹא וְהָיוּ
 38 עֲנִינִים שֶׁל "נִפְלְאוֹת" אִפִּילוֹ
 39 לְגַבִּי הָעֲנִינִים שֶׁהָיוּ בִּיִצִּיאַת
 40 מִצְרַיִם³⁴ שֶׁהָיוּ בַּה רִיבּוֹ נִסִּים וְנִפְלְאוֹת. אֲבָל אֶף-עַל-פִּי-כֵן, לְמֵרוֹת

(29) רמב"ם ה' מלכים שם ה"ח. (30) ראה רדב"ז לרמב"ם שם ה"ו. מקראי קודש (אזמיר, תפ"ט) לרמב"ם שם. ערוך השולחן העתיד ה' מלכים סימן עד ס"ב טו. ועוד. (31) ראה מכלתא בשלח טו, א. תורה ה"ג ונאמר - פסחים קטז, ב. (32) ברכות יב, ב. (33) מיכה ז, טו. (34) ראה אוה"ת מיכה עה"פ. וש"נ. (35) אוה"ת מקץ שמ, א ואילך. (36) וישב לט, א. (37) מקץ מא, מד.

אור ליום ג', פרשת מקץ, נר חמישי דחנוכה, ה'תש"ל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שלמעלה שלכן נקרא יוסף הצדיק על שם מדתו ועבודתו
 2 כו', על שם שעמד בניסיון עם אשת פוטיפר ולא נכשל בענין שקשור
 3 במידת היסוד, כמו שנאמר ב'פחת אליהו', יסוד סיומא דגופא אות ברית
 4 קודש' ולכן בזכות צדקתו של יוסף ושייכותו למידת היסוד היתה
 5 "שכינה עמו" (ועל-דרך-זה)
 6 בכל אחד מ'ישׂראל, שעל-ידי
 7 נטירת ברית-קדש, אזי
 8 "שכינה עמו", וירדה השכינה
 9 עמו עם יוסף מצרימה. וענין
 10 זה של ירידת השכינה למצרים כאשר
 11 יוסף הורד מצרימה היה ה'כנה
 12 ל'כף שלא זו בלבד שבני
 13 ישׂראל לא יהיו שקועים חס-
 14 ושלום בגלות מצרים והגלות
 15 תתגבר עליהם והם ייכנעו לה חס-
 16 ושלום, אלא אדרבה, שיוכלו
 17 לפעל את ענין 'ונצלם את
 18 מצרים' היינו לברר ולתקן את
 19 מצרים עד להשלמת בירור מצרים כך
 20 שלא יישארו בו כלל ניצוצות לא
 21 מבוררים, כמבואר לעיל, וענין זה,
 22 ירידת השכינה למצרים, קודם התחלת
 23 גלות מצרים, הוא הענין הראשון מבין
 24 השניים.
 25 אמנם, ענין זה לברר אינו
 26 מספיק עדין, שהרי לא די בכך
 27 שמבוררים ומתקנים את הניצוצות
 28 שבמצרים וגם עומדים בניסיון בזמן
 29 הגלות אלא צריך להיות גם ענין
 30 הגאולה בגשמיות כפשוטו,
 31 וברור כל הענינים לא רק
 32 ברוחניות אלא גם בגשמיות,
 33 ולכן נוסף על ירידת
 34 השכינה, הצרכה להיות גם
 35 שליטת יוסף על ארץ
 36 מצרים, שהיא הענין השני שהיה
 37 כהנהגה לגלות מצרים ובאופן שלאחר
 38 מכן תהיה הגאולה ממצרים כפשוטו,
 39 וזה נפעל על ידי שליטת יוסף על כל
 40 ארץ מצרים ועד כדי כך הייתה
 41 השליטה של יוסף על כל ארץ מצרים שיוסף לקט את כל הפספס
 42 הנמצא בארץ מצרים כו',⁴² רבוי גדול ומפלג של פספס

1 ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים", ופעלתו
 2 של יוסף במשך שבע שנות השבע לקבץ את כל האכל
 3 כו',³⁸ שבעה היה תלוי הקיום של כל ארץ מצרים כו'
 4 כמתואר באריכות ובפרטיות בפרשת מקץ.
 5 ומבאר ה'צמח צדק'³⁵,
 6 שפדי שבני ישׂראל יוכלו
 7 להחזיק מעמד (בישׂטיון)
 8 לעמוד באמונתם למרות הקשיים
 9 והניסיונות בגלות מצרים
 10 שאמורה הייתה להתחיל אחרי מות
 11 יוסף, שנקראת "ערות
 12 הארץ"³⁹ דבר המדגיש עד כמה
 13 היא מקום נחות מבחינה רוחנית,
 14 הצריך להיות תחלה לפני שגלות
 15 מצרים תתחיל בפועל ענין "יוסף
 16 הורד מצרימה" שזו הייתה הכנה
 17 והקדמה שבני ישראל יוכלו להחזיק
 18 מעמד בגלות מצרים למרות כל
 19 הקשיים העצומים שהיו בה.
 20 ובפרטיות יש בזה בירידת יוסף
 21 למצרים לפני גלות מצרים כהכנה
 22 והקמה לגלות מצרים שני ענינים.
 23 דהנה, לכל-לראש היתה
 24 צריכה להיות ירידת השכינה
 25 למצרים עוד לפני תחלת
 26 הגלות של בני ישראל במצרים,
 27 שהרי תחלת הגלות היתה
 28 בירידת יעקב למצרים, כפי
 29 שמסופר בהמשך, בפרשת ויגש, ועד
 30 לאמתית הגלות עם כל הקשיים
 31 שהתחיל רק לאחר ש'וומת
 32 יוסף וכל אחיו וכל הדור
 33 ההוא"⁴⁰, כמסופר בתורה בהמשך,
 34 בפרשת שמות, אך לפני כל זה,
 35 היינו לפני כל השלבים האמורים של
 36 הירידה לגלות למצרים היתה
 37 צריכה להיות ירידת
 38 השכינה, שזה היה כבר בימי
 39 יוסף, כאשר "יוסף הורד
 40 מצרימה", עוד לפני התחלת
 41 הגלות בירידת יעקב והשלבים הבאים
 42 ש'יוסף" הוא בחינת 'יסוד עליון', וענינו הוא ספירת היסוד

(38 שם, מח. 39) מקץ מב, ט. שם, יב. קהלת רבה פ"א, ד (בסופו). (40 שמות א, ו. 41) ראה זהר ח"א קצו, רע"א. וראה שם נט, ב. זג, ב. 42) ויגש מז, יד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְזָהב מִכָּל הָעוֹלָם⁴³, והכל ניתן בידו ובשליטתו בתור הַכְּנָה לְכֹף
 2 שְׁעַל-יְדֵי יוֹסֵף, זֶה הַכֶּסֶף הָרַב שֶׁהָיָה בַּמִּצְרַיִם יִגְיַע לְכָל יִשְׂרָאֵל
 3 שֶׁנִּקְרָאוּ עַל שֵׁם יוֹסֵף (כְּדֹאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ⁴⁴ הוֹבֵא בְּפִירוּשׁ רִשׁׁי
 4 עַל הַחֲתוּב בַּתְּהַלִּים 'נִהַג כְּצֶאֱן יוֹסֵף' – וְכַל יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים עַל שֵׁם יוֹסֵף לְפִי
 5 שֶׁהוּא פִירוּסָם וְכַלְכֵּלָם בְּיָמֵי הָרַעֲב).
 6 וּמוֹסִיף ה'צִמַּח צֶדֶק'⁴⁵ דְּבָר
 7 נִפְלָא, שְׁכָדִי לְהַבְטִיחַ
 8 (בְּאוֹרְאֵנֵעֵן לַעֲשׂוֹת בְּטוֹחַ, כְּלוּמַר, לְוִדָּא מְרָאשׁ) אֶת כָּלִּלוֹת
 9 וְעִנְיָן גְּלוּת מִצְרַיִם, כִּךְ שֶׁלְמִרּוֹת
 10 הַגְּלוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקְבְּלוּ הַשְּׁפַעָה
 11 מִמְּקוֹרוֹת הַקְּדוּשָׁה פְּעַל יוֹסֵף שֶׁכֵּךְ
 12 יִהְיֶה בְּיָמָיו שְׁגָם בְּהִיּוֹתוֹ בְּאַרְצָן
 13 מִצְרַיִם תַּחַת מְמִשְׁלַת פְּרַעֲה
 14 שְׁיִוֹסֵף הִיָּה בְּגִלּוּי 'מִשְׁנֵה לְמִלְךְ', "בְּלַעֲדֵיךָ לֹא
 15 יָרִים אִישׁ אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רִגְלוֹ" גּוֹ', מִכָּל-מְקוֹם
 16 "הַכֶּסֶף (שֶׁל פְּרַעֲה מְלֶךְ מִצְרַיִם) אֲגַדֵּל מִמֶּךָ"⁴⁶,
 17 תְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת הַשְּׁפַעָה לֹא עַל-יְדֵי הַשְּׂבָעִים
 18 שְׂרִים, וְאֶפִּילוֹ לֹא עַל-יְדֵי הַשֹּׁר שֶׁל מִצְרַיִם,
 19 כִּי-אִם עַל-יְדֵי הַשְּׂכִינָה, בְּאִמְצָעוֹת יוֹסֵף, כְּמוֹ
 20 שְׁכַתוֹב⁴⁷ "וְיוֹסֵף גּוֹ' הוּא הַמְּשַׁבֵּיר בָּר לְכָל עַם
 21 הָאָרֶץ". וּמוֹכֵן, שֶׁהַכְּנָה בְּזָה הִיא לֹא רַק
 22 לְהַשְׁפַּעָה לְיַעֲקֹב וּבְנָיו שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי יוֹסֵף,
 23 אֲלָא כְּפִשְׁטוֹת הַכְּתוּבִים ("אֵין מְקָרָא יוֹצֵא מִיְדֵי
 24 פְּשׁוּטוֹ"⁴⁸) שֶׁהַשְּׁפַעָה לְכָל מִצְרַיִם הִיָּתָה עַל-
 25 יְדֵי-זֶה שְׁ"וַיִּצְבֵּר יוֹסֵף בָּר" גּוֹ'⁴⁹, וְעַד שְׁכַתוֹב
 26 הַמִּצְרַיִים צָעֲקוּ לְפָרַעֲה כּוֹ', אָמַר לָהֶם פְּרַעֲה
 27 "לְכוּ אֶל יוֹסֵף" גּוֹ'⁵⁰, הִינּוּ, שְׁגָם פְּרַעֲה הוֹדָה
 28 שֶׁבְזָמַן הַזֶּה נַעֲשִׂית הַשְּׁפַעָה כָּל הָעִנְיָנִים עַל-יְדֵי
 29 יוֹסֵף, וְעַד לְאַפְּן שְׁ"בְּלַעֲדוֹ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ
 30 וְאֶת רִגְלוֹ".
 31 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּזָה, עַל-פִּי הַפְּרוּשׁ הַשְּׂנִי בְּמָה
 32 שְׁכַתוֹב "הַכֶּסֶף אֲגַדֵּל מִמֶּךָ", שְׁגָם כְּפִי
 33 הָעִנְיָנִים נִמְשָׁכִים עַל-יְדֵי יוֹסֵף, שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי יוֹסֵף, וּבְכַל זֶה תְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת
 34 הַשְּׁפַעָה לְיַעֲקֹב וּבְנָיו שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי יוֹסֵף, וּבְכַל זֶה תְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת
 35 הַשְּׁפַעָה לְיַעֲקֹב וּבְנָיו שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי יוֹסֵף, וּבְכַל זֶה תְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת
 36 הַשְּׁפַעָה לְיַעֲקֹב וּבְנָיו שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי יוֹסֵף, וּבְכַל זֶה תְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת
 37 הַשְּׁפַעָה לְיַעֲקֹב וּבְנָיו שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי יוֹסֵף, וּבְכַל זֶה תְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת
 38 הַשְּׁפַעָה לְיַעֲקֹב וּבְנָיו שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי יוֹסֵף, וּבְכַל זֶה תְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת
 39 הַשְּׁפַעָה לְיַעֲקֹב וּבְנָיו שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי יוֹסֵף, וּבְכַל זֶה תְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת
 40 הַשְּׁפַעָה לְיַעֲקֹב וּבְנָיו שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי יוֹסֵף, וּבְכַל זֶה תְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת
 41 הַשְּׁפַעָה לְיַעֲקֹב וּבְנָיו שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי יוֹסֵף, וּבְכַל זֶה תְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת
 42 הַשְּׁפַעָה לְיַעֲקֹב וּבְנָיו שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי יוֹסֵף, וּבְכַל זֶה תְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת

(43) ראה פסחים קיט, א. (44) ב"ר פע"א, ב. פירש"י ומצו"ד עה"פ תהלים פ, ב. מדרש - הובא בהערות למדרש תהלים (שם) - הוצאת באבער - הערה טז. (45) אוה"ת שם, ב. (46) מקץ מא, מ ובפירש"י. (47) שם מב, ו. (48) שבת סג, א. וש"נ. פירש"י וישב לו, יז. בא יב, ב. (49) שם מא, מט. (50) שם, נה. (51) ח"א רי, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְכִינּוֹן שֵׁי אֲתַפְרִיעוּ כָּל נְהוּרֵינָן" ומאיר אור שלגביו אין שום הגבלות,
2 הָרִי זֶה יָכוֹל לְהִיּוֹת גַּם בְּמִצְרַיִם, לֹא חָשַׁשׁ כּוֹי' שהאור
3 והגילוי יגיע למקום לא רצוי ולא ראוי.
4 וְעַל-דֶּרֶךְ שֶׁמְצִינּוּ בְנוֹסַח הַהֲגָדָה שֶׁל פֶּסַח שֶׁהִצִּיאָה מִמִּצְרַיִם
5 הֵיטָה "לֹא עַל-יְדֵי מְלֶאךָ וְלֹא
6 עַל-יְדֵי שָׂרָף וְלֹא עַל-יְדֵי
7 שְׁלִיחַ, אֲלֵא עַל-יְדֵי הַקֶּבֶה"
8 בְּכַבּוּדוֹ וּבַעֲצָמוֹ"⁵², וּמִבְּאֵר
9 בְּכַתְבֵי הָאֲרִיזוֹ"⁵³ שהיציאה
10 ממצרים לא הייתה על ידי מלאך, כיין
11 שֶׁאֵלּוּ הָיָה הוֹלֵךְ שָׁם מְלֶאךָ
12 וְכוּ', הֵנָּה לֹא זֶה בְּלִבְדֹּ שְׁלֵא
13 הָיָה בִּיכְלָתוֹ לְגַאֲלֵ אֶת
14 יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא יֵשׁ חָשַׁשׁ שֶׁהָיָה
15 הַמְּלֶאךָ עֲצָמוֹ נִשְׁקַע בַּעֲצָמוֹ שָׁם
16 וְהָיָה הוֹפֵךְ לְהִיּוֹת תַּחַת שְׁלִיטַת שֶׁל
17 טוֹמַאת מִצְרַיִם, מִפְּנֵי הַטְּמָאָה
18 שֶׁהָיָה בְּ"עֲרוֹת מִצְרַיִם",
19 וְלָכֵן הִצְרַכָּה לְהִיּוֹת יָצִיאַת
20 מִצְרַיִם "עַל-יְדֵי הַקֶּבֶה"
21 בְּכַבּוּדוֹ וּבַעֲצָמוֹ". וּמִזֶּה
22 מוֹבֵן, שֶׁדּוֹקָא מִצַּד בְּחִינַת
23 "מִינִיָּה אֲתַפְרִיעוּ כָּל
24 נְהוּרֵינָן", שֶׁלְמַעְלָה מִכָּל
25 מְדִידָה וְהַגְּבֵלָה, שׁוּחַ עֵינָי
26 שֶׁנִּמְצָא דוּקָא אֲצֵל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
27 וְלֹא אֲצֵל מְלֶאךָ (וְעַל דֶּרֶךְ שֶׁבַעַת גְּלוּת
28 מִצְרַיִם יוֹסֵף הָיָה זֶה שְׁבִיבַת עֲרוֹתוֹ
29 נִמְשָׁךְ הַשֶּׁפֶט, אֲבָל עֵינָי זֶה שֶׁל "פְּרַעַה
30 דְקְדוּשָׁה, גִּילּוּי כָּל הָאוֹרוֹת בֹּא מִמְקוֹר
31 נְעֻלָּה יוֹתֵר, מֵהַאֲלוּקוֹת עֲצָמָה) וְדוּקָא
32 מִצַּד הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בַּעֲצָמוֹ
33 יָכוֹלָה לְהִיּוֹת שְׁבִירַת גְּלוּת
34 מִצְרַיִם, וְאֲדַרְבֵּהּ, לְבָרוּ וּלְתַקֵּן
35 אֶת מִצְרַיִם "וְנִצְלַתְּם אֶת
36 מִצְרַיִם".
37 (ה) וְהֵנָּה אִמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּמִדְרַשׁ
38 (וּמִבְּאֵר בְּמִפְרָשֵׁים שֶׁמִּטַּעַם זֶה תְּהִיָּה
39 מֵאֲרִיכָה לְתַאֲרֵךְ אֶת הָאוֹרְעוֹת שֶׁהָיוּ

אֲצֵל הָאֲבוֹת) "מַעֲשֵׂה אָבוֹת סִימָן לְבָנֵינָם"⁵⁴ (כְּפִי שֶׁמְבִיא
הַ"צִּמְחָה צֶדֶק" בְּדִרוּשׁ זֶה)⁴⁵ בְּמֵאֵר חֲסִידוֹת זֶה כּוֹ הוּא מִבְּאֵר אֶת
הַבִּיאוּרִים הָאֲמוּרִים אֲדוּדוֹת פְּרִטֵי הַדְּבָרִים שֶׁהָיוּ אֲצֵל יוֹסֵף וְהַהוֹרָאוֹת (מֵהֶם),
שֶׁעֲנָנָן זֶה שֶׁהָיָה אֲצֵל יוֹסֵף שֶׁהִיָּתָה לוֹ שְׁלִיטָה וּמִמְשָׁלָה אֲפִילוֹ עַל אוֹמוֹת
הָעוֹלָם וְהוּא הָיָה 'הַמְשִׁבִּיר' בְּרַ לְכוֹלָם,
אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה זֶה מִצַּב שֶׁל גְּלוּת,
כְּמִבְּאֵר לְעִיל נִוְגַע גַּם בְּכָל
הַגְּלוּת שֶׁלְאַחֲרֵי-זֶה, וְהַגְּלוּת
שֶׁהָיוּ אַחֲרֵי גְלוּת מִצְרַיִם עַד לְיָמֵינוּ
אֵלּוּ, בְּגְלוּת הָאֲחָרוֹן,
שֶׁהִגְאֵלָה מִמֶּנּוּ תִּהְיֶה דּוֹקָא
"כִּימֵי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם"
וְהַדְּבָר מְדַגֵּשׁ אֶת הַשִּׁיבוֹת שֶׁל גְּלוּת
מִצְרַיִם וְיִצִּיאַת מִצְרַיִם לְכָל הַגְּלוּת
הַבָּאוֹת (כְּנִ"ל סְעִיף ג').
וְהַעֲנָנָן בְּזֶה, דִּהְיָה עַל-דֶּרֶךְ
הַמַּעֲמָד וּמִצַּב הַנִּ"ל אֲצֵל
יוֹסֵף הַצַּדִּיק (הַמְּבֹאֵר
בְּתוֹרָה-שֶׁבְכַתְּבֵי שִׁוְסֵף הָיָה
הַשְּׁלִיטָה גַם לְאוֹמוֹת הָעוֹלָם), הָיָה
גַּם בְּנֵס י"ט כְּסָלוֹ שְׁבוּ אֲדַמְו"ר
הַזֶּקֶן יֵצֵא מֵהַמַּאֲסֵר בְּדֶרֶךְ נִיסִית
(וְעַל-דֶּרֶךְ זֶה כְּכַמָּה נִסִּים
אֲצֵל צַדִּיקִים נְשִׂאֵי עוֹלָם),
כְּמוֹ שֶׁכַּתְּבֵי רַבְּנֵי הַזֶּקֶן בַּעַל
הַגְּאוּלָּה בַּעֲצָמוֹ בְּ"אַגְרַת הַקֶּדֶשׁ"
שֶׁלּוֹ⁵⁵ בְּקֶשֶׁר עִם שְׁחֵרוּרוֹ
מִפְּטָרְבוּרְגַּ בִּי"ט כְּסָלוֹ,
שֶׁ"הַפְּלִיא הַזֶּה" וְהַגְּדִיל
לְעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ" (וּכְמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאָר פַּעַם בְּאֲרוֹכָה⁵⁶
שֶׁרַבְּנֵי הַזֶּקֶן כּוֹפֵל זֹאת אֶת
הַעוֹבְדָה שְׁגֹאֲלוֹתוֹ בִּי"ט כְּסָלוֹ הַגְּדִילָה
אֶת שֵׁם ה' לְעֵינֵי הַעַמִּים שֶׁלֹּשׁ
פְּעָמִים⁵⁷), וּבְפֶרֶט בְּעֵינָי כָּל
הַשְּׂרָיִם וְכָל הַעַמִּים כּוֹי' אֲשֶׁר
גַּם בְּעֵינֵיהֶם יִפְלֵא הַדְּבָר כּוֹי' וְהֵינּוּ,

(52) הגדה של פסח פסקא "ויוציאנו" (53) סידור האריזו"ל במקומו. וראה לקוטי תורה צו יב, ג. טז, א. סידור עם דא"ח רצט, א. ובכ"מ. 54) ראה תחומא לך-לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך-לך יב, ו. ועוד. 55) אג"ק אדמו"ר הזקן ע' רל. וראה לקוטי שיחות חט"ו ע' 285 ואילך. 56) ראה גם שיחת ש"פ מקץ תשכ"ד (תורת מנחם התוועדות חל"ח ע' 326). שיחת יום ב' דחג הסוכות תשכ"ו (תורת מנחם התוועדות חמ"ה ע' 82). שיחת י"ט כסלו תשכ"ט (תורת מנחם התוועדות חנ"ה ע' 23). וראה גם "כתבי ביחאווסקי" ע' קטו. 57) לפי הגירסא שהובאה באג"ק שם בהערות.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ורק בהמשך היו גילויים של פנימיות התורה לכלל ישראל על ידי הארז"ל
 2 והבעל שם טוב), ועל-אחת-כמה-וכמה שלא היה זה בדורות
 3 הקודמים באפן של הכנה והשגה כפי שגילה אדמו"ר הזקן בתורת
 4 חב"ד, בעיקר החל מגאולתו ב"ט כסלו. אך דוקא בגלות המר הנה
 5 האחרון, למרות שהוא גלות מר,
 6 בכל זאת דוקא בגלות זה נתנה
 7 פנימיות התורה לכל אחד
 8 מישראל, ולא רק ליחיד סגולה
 9 ודוקא מדור לדור ומשנה
 10 לשנה ומיום ליום, נצטוונו
 11 להרבות בלמוד זה של פנימיות
 12 התורה, ובאפן ד"הפצת
 13 המעיינות של פנימיות התורה
 14 חוצה". והינו, שאף-על-פי
 15 שעדין אין זה הגילוי של פנימיות
 16 התורה בדורנו תורתו של משיח
 17 בגלוי, פיראם באפן של
 18 טעמימה בלבד לגבי גילוי פנימיות
 19 התורה בימות המשיח, כמבואר לעיל,
 20 מפל-מקום על-ידי הלמוד
 21 באפן שמוסר את עצמו
 22 ללמוד זה, לימוד מתוך התמסרות
 23 של האדם ללימוד הגה בטעמימה
 24 זו על אף שהיא רק 'טעמימה' יש לו
 25 עד למעלה מעלה כו'.
 26 ואדרבה, כיון שכל הגלויים
 27 שיהיו לעתיד-לבא בביאת
 28 משיח צדקנו, תלוים
 29 במעשינו ועבודתנו במשך
 30 זמן הגלות⁶⁴, כמבואר בספר
 31 הנביא שכל שמוסיפים בתורה ומצוות
 32 ובעבודת ה' במשך זמן, כך הגלויים
 33 האלוקים לעתיד-לבוא יהיו נעלים
 34 יותר, ולא עוד אלא שגלויים
 35 אלו נקראים בשם 'שכר'
 36 בלבד על מעשיהם ועבודתם של בני
 37 ישראל בזמן הגלות, ואלו מעשינו
 38 ועבודתנו הוא הדבר שגורם
 39 ופועל זאת, והסיבה והגורם נחשבים יותר מהתוצאה, נמצא שאמנם
 40 מצד אחד גילוי פנימיות התורה בזמן הגלות הוא רק 'טעמימה' מתורתו של
 41 משיח, אבל מצד שני הרי אדרבה, ללימוד פנימיות התורה בזמן הגלות יש

1 שהממשלה הרוסית באותם ימים הסכימה לשחרר את אדמו"ר הזקן, והינו,
 2 שגם אפילו אמות העולם ראו זאת בעיני בשר שלהם⁵⁸
 3 בראייה ברורה ומוחשית.
 4 ועוד זאת, התגלה והתחדש ב"ט כסלו, שאז נעשה גלוי פנימיות
 5 התורה תורת החסידות באפן של
 6 הכנה והשגה⁵⁹ כי בעיקר החל
 7 מ"ט כסלו החל אדמו"ר הזקן לגלות
 8 את תורת חב"ד שהיא פנימיות התורה
 9 כפי שבאה בהבנה בחכמה, בינה ודעת,
 10 וגילוי זה שהתחיל ב"ט כסלו הוא
 11 באפן של טעמימה על-כל-
 12 פנים, כנוסח התפילה (לגבי השבת)
 13 "טועמייה חיים זכו"⁶⁰, וגילוי
 14 זה של פנימיות התורה הוא מעין
 15 ודגמא לגלוי 'טעמי תורה'
 16 שבתורתו של משיח⁶¹ שיגלה
 17 לעתיד לבוא (וכפירוש רש"י על הכתוב
 18 ב'שיר השירים' 'שקני מנשקות פיהו:
 19 "... ומובטחים מאתו להופיע עוד
 20 עליהם לבאר להם סוד טעמימה ומסתר
 21 צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו').
 22 והענין בזה, החידוש והיתרון
 23 המיוחד ב"ט כסלו, גילוי פנימיות
 24 התורה, דהנה אף שגם לפני-זה
 25 בדורות קודמים לדורו של אדמו"ר
 26 הזקן היו גאולות מהגליות
 27 שבינתיים (במשך הזמן בין גלות
 28 מצרים לגלות זה האחרון),
 29 והיינו הגאולות מהגליות של בני
 30 ישראל אצל האומות וכן מדי ופרס
 31 (שבזה בגאולות אלו נכללת גם
 32 הגאולה בימי חנניה, שאז בימי
 33 חנוכה ישנו ענין 'גרות חנניה'
 34 שאינו בטלים לעולם"⁶² שזו
 35 מעלה ייחודית שלא קיימת אפילו
 36 בנרות בית המקדש שבזמן הגלות
 37 בטלות, ויתחדשו בגאולה השלימה),
 38 ואמנם היו בינתיים גאולות, אבל
 39 בתקופות של הגאולות הללו הרי עדין לא היה אז גלוי פנימיות
 40 התורה בצורה רחבה לכלל ישראל, פיראם ליחיד סגולה בלבד
 41 (כדאייתא כמובא באגרת הקדש⁶³ שבספר התניא לאדמו"ר הזקן,

(58) ראה גם לקוטי שיחות חכ"ה ע' 186 ואילך. (59) ראה ספר השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך. ועוד. (60) ראה לקוטי שיחות חט"ו ע' 282. ושי"ן. (61) ראה פירש"י שה"ש א, ב. (62) ראה תחומא (בהעלותך ה) ובמדב"ר (פט"ו, ו) - ע"פ רמב"ן ר"פ בהעלותך. (63) סכ"ו (קמב, ב). (64) ראה תניא רפ"ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 יתרונות גדולים, כיוון שֶהֶעֱנֵנִי שְׁפוּעַל גְּלוּי תוֹרְתוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ
 2 הוּא דְּוָקָא הַהֲתַחֲלָה וְהַהֲכָנָה וְהַדְּגָמָא לְזָה עוֹד בְּזִמְנֵי
 3 הַגְּלוּת, בְּחֻשְׁךָ כְּפוּל וּמְכַפֵּל, בזמן שמכתינה רוחנית יש בו חושך
 4 והסתר רב והפעולה הזו היא על-יְדֵי לְמוּד בְּמִסִּירַת הַרְצוֹן, מתוך
 5 ויתור על הרצונות האישיים והתמסרות
 6 ללמוד שֶׁאֵזוּ הַלְמוּד הוּא בְּאִפְסֵי תוֹרְתוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ הוּא דְּוָקָא הַהֲתַחֲלָה וְהַהֲכָנָה
 7 שֶׁ"נִּגְעַתָּ" 65, וְרַק בְּתוֹר שְׂכָר וְהַדְּגָמָא לְזָה עוֹד בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת, בְּחֻשְׁךָ כְּפוּל
 8 עַל זֶה, על העיסוק והיגיעה
 9 בפנימיות התורה בזמן הגלות, יְהִינָה
 10 אַחֲר־כֵּךְ גְּלוּי 'טַעֲמֵי תוֹרָה' 4 הַלְמוּד הוּא בְּאִפְסֵי שֶׁ"נִּגְעַתָּ" 65, וְרַק בְּתוֹר שְׂכָר עַל זֶה, יְהִינָה אַחֲר־כֵּךְ גְּלוּי
 11 בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ, שְׁלַמְדֵי 5 'טַעֲמֵי תוֹרָה' בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ, שְׁלַמְדֵי
 12 תוֹרָה אֵת הָעַם כְּלוּ 66, וּמִתּוֹךְ 6 הַרְחֵבָה וְהַרְוָחָה, וְכִמּוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמַב"ם 67 שֶׁאֵזוּ "יְהִי הַמַּעֲדָנִים מְצוּיִים כְּעֶפְרָיִם".
 13 הַרְחֵבָה וְהַרְוָחָה, וּלְיִמּוּד הַתּוֹרָה 7 וְ"כֵן תִּהְיֶה לְנוֹ" בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ, "בְּעֵתָהּ אַחִישְׁנָה" 68, לְמִטָּה מַעֲשֵׂה טַפְחִים,
 14 שֶׁל מְשִׁיחַ עִם כָּל הָעַם יְהִי מִתּוֹךְ 8 בְּגָאֵלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ, בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ וּבְעֵגְלָא דִּידָן.
 15 הַרְחֵבָה וּשְׁפַע וְכִמּוֹ שֶׁכָּתַב

(65 מגילה ו, ב. 66) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. לקו"ת צו יז, א. 67) בסוף הל' מלכים. 68) ישעי' ס, כב. סנהדרין צח, א.

המשך ביאור למס' פסחים ליום ראשון עמ' ב

1 לֹא יֵאבֹל, וְתִנְיָא, מִמָּה שְׁנֵאמַר 'עֲרִילִים לֹא יֵאבֹל, אִין לִי לְלִמּוּד
 2 אֵלָא אִיסוּר אֲבִילָה, מִנֵּן שְׂאָף לֹא יִהְיֶה מִפְּנֵי - מִפְּרֵי הָעֵרְלָה, וְכֵן
 3 שְׂלֵא יִצְבַּע בּוֹ - בְּעֵרְלָה, כְּגוֹן בְּקִלְפּוֹת אַגוּזֵי עֵרְלָה, וְכֵן שְׂלֵא יִדְּלִיק
 4 בּוֹ - בְּשִׁמּוֹן שֶׁל זֵיתֵי עֵרְלָה אֵת הַנֵּר, תְּלִמּוּד לִזְמַר 'וְעֲרִילְתֶּם עֲרִילְתוֹ
 5 וְגו' עֲרִילִים לֹא יֵאבֹל, וּמִמָּה שְׁחֹזְרָה הַתּוֹרָה שְׁלֹשָׁה פַעֲמִים עַל עֵנִין
 6 הָעֵרְלָה, 'וְעֵרְלְתֶם' עֵרְלְתוֹ' עֵרְלִים, יש לנו לְרִבּוּת אֵת כּוֹלָם - כָּל
 7 מִינֵי הַהִשְׁתַּמְשׁוּת, הַנָּאָה, צְבִיעָה וְהַדְּלָקָה. מְסִיקָה הַגְּמָרָא אֵת
 8 קוּשִׁיתָהּ: מְעַפָּא - הַטַּעַם שֶׁעֵרְלָה אֲסוּרָה בְּהַנָּאָה הוּא רַק מִשּׁוּם
 9 דְּבִתְבַּב הַתְּמָנָא 'וְעֲרִילְתֶם', עֲרִילְתוֹ, 'עֲרִילִים, הָא לֹאֵו תְּכִי - אִילוֹ לֹא
 10 הִיָּה רִיבּוּי מִיּוּחַד לְאֲסוּר עֵרְלָה בְּהַנָּאָה, הוּנָה אֲמִינָא - הִיִּיתִי אוֹמֵר
 11 שְׁמַהֲפִסּוּק לֹא יֵאבֹל אִיסוּר אֲבִילָה מִשְׁמַע, אֲבָל אִיסוּר הַנָּאָה לֹא
 12 מִשְׁמַע, וְקִשָּׁה בֵּין עַל חֻזְקָה וּבֵּין עַל רִבּוּי אֲבָהוּ, הַסּוּבְרִים שְׂלֵא
 13 יֵאבֹל מִשְׁמַעוּ אִף אִיסוּר הַנָּאָה.
 14 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: לְעוֹלָם, בְּכָל מְקוֹם שְׁנֵאמַר לֹא יֵאבֹל, מִשְׁמַע בֵּין
 15 אִיסוּר אֲבִילָה וּבֵּין אִיסוּר הַנָּאָה, וְשְׂאֵנֵי הָתָם בְּעֵרְלָה, כִּיּוֹן דְּבִתְבַּב
 16 'שְׁלֹשׁ שְׁנִים יְהִי לָכֶם עֵרְלִים', וְלִכְּן אֲצַמְרִיד - צְרִיךְ רִיבּוּי לְאֲסוּר
 17 בְּהַנָּאָה, דְּלִקְלָא דְעֵתָהּ אֲמִינָא - שְׂהִיָּה עוֹלָה בְּדַעְתָּךְ לִזְמַר, הוּאִיל
 18 וְכֵתֵב לָכֶם, יש ללמוד מִכָּן שְׁפָרֵי הָעֵרְלָה שְׁלָכֶם יְהִי לִיהוֹנּוֹת
 19 מִמְּנֹג, מִשְׁמַע לָן הַכְּתוּב 'וְעֵרְלְתֶם', עֵרְלְתוֹ, 'עֵרְלִים, שְׂהוּא אֲסוּר
 20 אִף בְּהַנָּאָה.
 21 שׂוֹאֵל הַגְּמָרָא: וְאֵלָא הַשְּׂתָא דְבִתְיָבִי הִנֵּךְ קָרָא - מֵאַחַר שְׁכַתְבָּה
 22 הַתּוֹרָה יִיתוּרִים אֵלוֹ לְלִמּוּד שֶׁעֵרְלָה אֲסוּרָה בְּהַנָּאָה, אִם כֵּן לָכֶם'
 23 שְׁנֵאמַר בְּעֵרְלָה לְמָה לִי - מִזֶּה לְמוֹדוֹ מִכָּךְ. מִבְּאֵרַת הַגְּמָרָא:
 24 לְבִדְתָנָא - תִּיבָה זוֹ בִּאֵה לְלִמּוּדוֹ אֵת הַדִּין שְׁשֵׁנִי בְּבִרְיִיתָא, לָכֶם,
 25 לְרִבּוּת אֵת הַאִילוֹן הַתְּמָנָע, וְהָיָה לָכֶם עֲרִילִים,

1 שְׁמַעוֹן הָעַמְסוֹנִי, וְאִמְרֵי לָהּ ו-ויש אומרין שְׂהִיָּה זֶה נְחִמָּה
 2 הָעַמְסוֹנִי, הִיָּה דוֹרֵשׁ כָּל 'אֲתִים' שְׁבִתוֹרָה, שְׂבָאִים לְרִבּוּת שׁוּם דְּבַר.
 3 כִּיּוֹן שְׂהִיָּנֵע לְפִסּוּק 'אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא' (דברים יא) פִּירֵשׁ, וְלֹא דִרַשׁ
 4 אֵת תִּיבַת 'אֵת', לְפִי שְׂהִיָּה יִרָא לְרִבּוּת שׁוּם דְּבַר וְלֹא שׁוּוֹתוֹ לְמוֹרָא
 5 מִהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְכִיּוֹן שְׂרָאָה שְׂתִיבַת 'אֵת' שְׂבִפּוּסוֹק זֶה לֹא בִּאָה
 6 לְדִרְשָׁה, חוֹר בּוֹ מִשְׂאֵר הַמְּקוּמוֹת שֶׁדִּרַשׁ בְּהֵם תִּיבַת 'אֵת', שְׂכַשֵּׁם
 7 שִׂאֵת' זֶה לֹא בִּאֵ לְרִבּוּת דְּבַר, כִּךְ שְׂאֵר 'אֵת' שְׂבִתוֹרָה אִינֵם בָּאִים
 8 לְרִבּוּת דְּבַר.
 9 מִמְּשִׁיכָה הַבְּרִייתָא, אִמְרוּ לֹא תְלַמְדוּיָו לְשִׁמְעוֹן [או נחמיה]
 10 הָעַמְסוֹנִי, רַבִּי, כָּל 'אֲתִים' שְׂדִרְשִׁתְּ עַד עֵתָהּ מָה תְּהִי עֲלֵיָּתָן - עַל
 11 דִּרְשׁוֹת אֵלוֹ, וְכִי לְחִינֵם יִגְעַת. אִמְרֵי לָהֶם שְׁמַעוֹן [או נחמיה]
 12 הָעַמְסוֹנִי תְלַמְדִּי, כְּשֶׁם שְׂקִבְלִי שְׂכָר עַל הַדְּרִישָׁה שֶׁל ה'אֲתִים'
 13 שֶׁדִּרְשִׁיתִי עַד עֵתָהּ, כִּךְ אִנִּי מְכַפֵּל שְׂכָר עַל הַפְּרִישָׁה שֶׁפִּרְשִׁיתִי
 14 מִלְּדִרוֹשׁ ה'אֲתִים'. וּמֵאוֹתוֹ זִמְנֵן לֹא דִרְשׁוּ הַחֲכָמִים כָּל 'אֲתִים'
 15 שְׂבִתוֹרָה. עַד שְׂבָא רַבִּי עֲקִיבָא וְדִרְשׁ גַּם אֵת תִּיבַת 'אֵת' שְׂבִפּוּסוֹק
 16 'אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא', שְׂבָאָה לְרִבּוּת תְּלַמְדוֹי חֲכָמִים, לִזְמַר שְׂהִיָּה
 17 מוֹרָא רַבִּךְ כְּמוֹרָא שְׂמִים, וְכִיּוֹן שֶׁדִּרַשׁ 'אֵת' זֶה, חֹזְרוֹ וְדִרְשׁוּ גַם
 18 שְׂאֵר 'אֲתִים' שְׂבִתוֹרָה.
 19 נִמְצָא, שְׂהִתְנָא שְׁשֵׁנָה בְּבִרְיִיתָא שְׂהָדִין שְׂהִנָּא עוֹרוֹ שֶׁל שׁוֹר
 20 הַנְּסַקֵּל אֲסוּרָה גִּלְמַד מִהַפְּסוּק 'וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי, וְלֹא מִאֵת' בְּשִׂרּוֹ,
 21 סוּבֵר כְּשִׁמְעוֹן [או נחמיה] הָעַמְסוֹנִי שְׁנִמְנַע מִלְּדִרוֹשׁ כָּל 'אֲתִים'
 22 שְׂבִתוֹרָה, וְאִילוֹ הַתְּנָאִים הָאֲחֵרִים שְׁלַמְדוּ דִּין זֶה מִהַפְּסוּק 'אֵת'
 23 בְּשִׂרּוֹ, סוּבְרִים כְּרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁדִּרַשׁ כָּל 'אֲתִים' שְׂבִתוֹרָה.
 24 הַגְּמָרָא מְקַשָּׁה עוֹד עַל חֻזְקָה וְרַבִּי אֲבָהוּ מְעֵרְלָה. מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא:
 25 וְתִרֵי עֲרִילָה, דְּרַתְּמָנָא אִמְר (ויקרא ט ב) 'שְׁלֹשׁ שְׁנִים יְהִיָּה לָכֶם עֲרִילִים,